

**HET DOSSIER LEERZORG:
AL EEN HELE WEG AFGELEGD, MAAR NOG EEN LANGE WEG TE GAAN**

Aan de discussie over leerzorg gaat een hele lange voorgeschiedenis vooraf. We denken hierbij onder meer aan de felle discussies op het einde van de jaren '90 over de haalbaarheid van inclusief onderwijs, de breed opgezette bevestigingen van 2002 tot 2005 over maatwerk in samenspraak, aan verschillende experimenten (GON, ION) en proefprojecten (samenwerking gewoon-buitengewoon)...

Waar wij het niet nodig achten om heel deze geschiedenis te herhalen, zijn wij toch getroffen door het feit dat doorheen alle debatten, die hierover reeds gevoerd zijn, telkens dezelfde vragen en knelpunten opnieuw opduiken, vooral deze betreffende de haalbaarheid en realiseerbaarheid van de voorstellen.

Niemand betwist het uitgangspunt dat elk kind recht heeft op kwalitatief hoogstaand onderwijs en op de beste ontwikkelingskansen. De keuze voor het gewoon of het buitengewoon onderwijs moet dan ook gebeuren met het volste respect voor de eigenheid van elk kind, maar ook rekening houdend met de mogelijkheden die daartoe vanuit zijn omgeving kunnen worden geboden.

Op 19 december 2005 stelde Minister Vandenbroucke zijn discussienota 'Leerzorg' voor aan het grote publiek. Op hetzelfde moment gaf hij de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) de opdracht om over leerzorg een advies te formuleren, in een proces van gezamenlijke beleidsontwikkeling. Om dit advies voor te bereiden, installeerde de Vlor een werkgroep Leerzorg waarin alle geledingen van onderwijs en CLB – samen met een ruime delegatie van het kabinet en de administratie Onderwijs – in gesprek gingen over de leerzorgnota.

Een eerste 'tussenstop' na uitgebreide besprekingen was het tussentijds advies van de Vlor in mei 2006. Het antwoord van de minister volgde op 17 november 2006 onder de vorm van een 'ontwerp van conceptnota'. Opnieuw volgden besprekingen in de Vlor, die uiteindelijk leidden tot een eindadvies op 15 februari 2007. Cruciaal in dit advies is de vraag is of het voorgestelde kader wel een haalbare kaart is.

Van bij het begin stak de minister het niet onder stoelen of banken dat hij met dit dossier wil 'landen' binnen zijn ambtstermijn. Aldus legde de minister zijn conceptnota 'Leerzorg' toch voor aan het Vlaams Parlement die dit goedkeurde op 30 maart 2007.

Op 24 mei 2007 was er een hoorzitting over deze conceptnota in de commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement.

Van bij de aanvang van de discussies over leerzorg werden vanuit een gemeenschappelijke opstelling van COC, COV, VCLB en VSKO een aantal fundamentele kritieken geformuleerd, die vooral te maken hadden met de "onhaalbaarheid" van het leerzorgconcept. Dit heeft enerzijds geleid tot het formuleren van een aantal duidelijke 'stellingen', maar anderzijds ook tot het formuleren van expliciete 'voorwaarden' voor een zorgbeleid. Hierop kwam niet direct een antwoord, zodat een ruimer politiek debat zich dan ook opdrong.

Een door het COV georganiseerd schrijven aan de parlementairen met daaraan gekoppeld een briefkaartenactie van onze leden bleef zeker niet zonder gevolg. Tijdens het parlementair debat op 8 november 2007 hebben de Vlaamse parlementairen aan minister Vandenbroucke om bijsturing van het leerzorgconcept gevraagd.

Eind november 2007 werden door het kabinet en het departement een technische werkgroep indicatorenontwikkeling en een technische werkgroep planning van het aanbod buitengewoon onderwijs opgestart, maar zonder de betrokkenheid van de vakbonden hierbij. De minister paste zijn beslissing hieromtrent aan en nodigde de vakbonden uit om mee aan deze werkgroepen te participeren. De vakbonden waren hiertoe bereid, maar wel onder voorwaarde van een bijkomend tussentijds overleg tussen de minister, de inrichtende machten en de vakbonden, waarbij alle aspecten met betrekking tot het dossier leerzorg aan bod kunnen komen, zoals onder meer draagkracht en financiering.

De besprekingen in de departementale werkgroepen resulteerden zowel voor 'planning van het buitengewoon onderwijs' als voor 'indicatorenontwikkeling' in een eindrapport in april 2008. Bijkomend tussentijds overleg tussen de minister, de inrichtende machten en de vakbonden vond plaats op 6 mei, 4 juni, 3 juli en 28 augustus. Vanuit dit overleg werden antwoorden geformuleerd op een aantal, cruciale knelpunten in het dossier, onder meer met betrekking tot inschrijvingsrecht, herinschaling, draagkrachtafweging van de school, opvolging, evaluatie en mogelijkheid tot bijsturing van het leerzorgkader. We lichten deze verbeterpunten verder toe.

Conform een afspraak in de Vlaamse regering op 8 november 2007 vertrouwde de minister ook een studieopdracht toe aan de Vlaamse Onderwijsraad. Het betreft een probleemverkenning over 'draagkracht' en een probleemverkenning over 'competentieontwikkeling'. De minister kaderde dit in een gemeenschappelijke beleidsontwikkeling, die op langere termijn moet leiden tot besluitvorming. Deze beide werkgroepen van de Vlor werden eind februari 2008 opgestart. In beide werkgroepen was er bij aanvang een inleidend seminarie waarop een ruime waaier van (kritische) praktijkervaringen aan bod kwamen. De bedoeling is om op basis hiervan een aantal voorstellen aan de minister te formuleren. Deze werkzaamheden zijn nog niet afgerond en de minister had ook voorgesteld om hiervoor de nodige tijd te nemen. Eind juni werd wel een stand van zaken over de werkzaamheden in de werkgroepen aan de minister overgemaakt. In deze werkgroepen komen natuurlijk ook aspecten aan bod die onze bijzondere aandacht vragen, zoals onder meer: tijd voor overleg in de opdracht van het personeel van het gewoon onderwijs, de uitbouw van volwaardige professionaliseringstrajecten, het ondersteunen van het vrijwillig engagement van scholen onder de vorm van stimuli. Ook dit lichten we verder toe.

Uiteraard zijn hiermee nog niet alle problemen en knelpunten opgelost. Tot op vandaag situeert de grote onbekende zich vooral op het vlak van de financiering en de omkadering en natuurlijk zijn hier ook heel wat personeelsconsequenties aan verbonden. In de ontwerpnota van de minister worden hierover algemene aanduidingen gegeven, die ons echter niet verder helpen. De stelling bijvoorbeeld dat kinderen met beperkingen bij een inschrijving in een gewone school dezelfde omkadering krijgen als ze zouden krijgen bij een inschrijving in een school voor buitengewoon onderwijs, evenals de stelling dat de omkadering voor leerlingen binnen eenzelfde leerzorgveld dezelfde is, ongeacht de doelgroep waartoe de leerlingen behoren, levert ons niets aan informatie op. In dezelfde zin is er sprake globale budgetten zonder enige verduidelijking waarop die gebaseerd zijn.

De ontwerpnota zal niet alleen geconcretiseerd moeten worden, maar zal ook kritisch geanalyseerd moeten worden om de draagwijdte ervan voldoende te kunnen inschatten. De minister stelt in dit verband voor om een technische werkgroep op te richten, die verder concrete voorstellen uitwerkt.

Welke verbeterpunten zijn nu reeds bereikt?

Waar voorheen elke leerling met een inschaling in LZN III of IV recht had op inschrijving in de school of vestigingsplaats voor gewoon onderwijs, gekozen door zijn ouders, kan een school voor gewoon onderwijs nu draagkracht (met evt. weigering als gevolg) voor leerlingen op leezorgniveau III inroepen, conform de bepalingen van artikel II.10 van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I. Het inschrijvingsrecht van leerlingen op leezorgniveau IV in het gewoon onderwijs werd opgeheven. Ook bij vrijwillige inschrijving van een leerling op leezorgniveau IV in het gewoon onderwijs is er én een proefperiode van drie maanden én de mogelijkheid om na evaluatie over te gaan tot ontbinding van de inschrijving in functie van een komend schooljaar;

Voorheen bleef een leerling, die in de loop van zijn schoolloopbaan van leezorgniveau II overgaat naar leezorgniveau III of IV, zijn inschrijving in de school behouden; het principe van 'eens ingeschreven, altijd ingeschreven' dus. Deze inschrijving kon niet eenzijdig beëindigd worden door de school.

Nu kan bij een nieuwe inschaling van een leerling van leezorgniveau II naar leezorgniveau III, draagkracht in het gewoon onderwijs wel ingeroepen worden bij de overgang van kleuter- naar lager onderwijs en bij de overgang naar het schooljaar waarin de leerling de leeftijd van 10 jaar bereikt (overgang naar de derde graad in het lager onderwijs); twee momenten dus waarop, op basis van een nieuwe inschaling, de inschrijving kan worden herzien.

Voor leerlingen van leezorgniveau III en in voorkomend geval leezorgniveau IV die in de gewone school les volgen, voorziet het decreet in de mogelijkheid voor de gewone school om extra overleg te organiseren.

Voor de organisatie van de extra overlegtijd kiezen we voor de systematiek gebruikt bij vervangingen van korte afwezigheden. Deze overlegtijd wordt apart en gekleurd toegekend en niet vermengd met de vervangingseenheden voor korte afwezigheden.

Het aantal halve dagen extra overlegtijd per leerling van leezorgniveau III en in voorkomend geval leezorgniveau IV wordt bepaald op 6 per schooljaar. De halve dagen worden toegekend aan de school. Wanneer een school een halve/volledige dag overleg organiseert, meldt ze dit aan het werkstation. De halve/volledige dag extra kan aan de titularis van de opdracht zelf worden gegeven. Indien deze al een volledige opdracht heeft, zal hij in overwerk komen. Ofwel wordt de titularis een halve/volledige dag vrijgemaakt en wordt de vervanger voor een halve/volledige dag betaald.

De onderzoeksresultaten van het OBPWO over mogelijke extra inspanningen van scholen in het buitengewoon onderwijs ten gevolge van de aanwezigheid van GOK-kenmerken bij de leerlingenpopulatie zijn de basis van de regeling voor een GOK-correctie in het buitengewoon onderwijs die we in het decreet leezorg inschrijven.

Het huidige OVB in BuBaO is 816 lestijden (37 FTE) of een budget van 1,3 mio euro, in het BuSO 641 uren (28 FTE) of een budget van 1 mio euro. Met het extra budget van 1 mio euro, verdeeld over BuBaO en BuSO, kunnen in beide onderwijsniveaus ongeveer 14 FTE (of ongeveer 310 lestijden/lessen) extra ingezet worden.

Dit beantwoordt aan de vraag om ook in het buitengewoon onderwijs GOK-uren te voorzien. De vraag is in welke mate uit het onderzoek ook de omvang van de noodzakelijke GOK-uren kan afgeleid worden en in welke mate het huidige OVB, aangevuld met het extra budget, hieraan voldoet?

In verband met competentieontwikkeling wordt, in afwachting van de resultaten van de VLOR-werkgroep rond dit thema, inhoudelijk aan twee maatregelen gedacht.

Voor de professionalisering van CLB-medewerkers om hen vertrouwd te maken met handelingsgericht werken binnen het kader van leerzorg is een bedrag van 300.000 euro voorzien.

Voor bijkomende professionaliseringsmogelijkheden voor leraren gewoon onderwijs en vorming van personeelsleden buitengewoon onderwijs in coachingsvaardigheden via VOBO/VOZO of andere organisaties en onder de vorm van de bestaande langdurende opleidingen of kortere modulaire professionaliseringstrajecten is een bedrag van 1 miljoen euro voorzien.

Voor leerkrachten in gewone en buitengewone scholen worden middelen voorzien voor professionalisering. Het decreet bepaalt dat de middelen kunnen gebruikt worden door scholen die een aantoonbaar engagement opnemen in het kader van leerzorg. Bij besluit worden de voorwaarden bepaald.

Het decreet bepaalt dat er tijdens de eerste 3 schooljaren in elke school voor gewoon en buitengewoon kleuter-, lager en secundair onderwijs elk schooljaar een extra pedagogische studiedag wordt georganiseerd. De inhoud van de extra pedagogische studiedag is afgestemd op het decreet betreffende leerzorg.

Gelet op de omvang van de doelgroepen, zijn de budgetten voor professionalisering, zoals nu reeds voorzien, sterk disproportioneel, namelijk 300.000 euro voor de CLB's en 1 miljoen euro voor personeelsleden van het gewoon en buitengewoon onderwijs.

Het voorzien van middelen voor scholen, die een aantoonbaar engagement opnemen in het kader van leerzorg, is positief, maar dit moet wel nog concreet ingevuld worden.

Het voorzien van een extra pedagogische studiedag tijdens de eerste 3 schooljaren in elke school voor gewoon en buitengewoon onderwijs is op het eerste gezicht positief, maar de vraag is of een dergelijke investering in zijn totaliteit niet beter kan besteed worden. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gekoppeld worden aan scholen, die een engagement opnemen en die dan ook veel ruimer de mogelijkheid zouden kunnen krijgen om zich te professionaliseren.

Voorheen voorzag de minister enkel in een lange implementatieperiode (tot 2016) met de belangrijkste nadruk op de spreiding in tijd. Dit bood onvoldoende garanties om de effecten van leerzorg op de praktijk in te kunnen schatten en waar nodig bij te sturen.

De minister van Onderwijs en Vorming laat nu ten laatste twee jaar na de goedkeuring van het decreet langlopend wetenschappelijk onderzoek starten dat de effecten van het decreet op de onderwijspraktijk in kaart brengt. Het onderzoek naar de effecten van de onderwijspraktijk en -context van de gewone school op leerlingen van leerzorgniveau III in vergelijking met de effecten van de onderwijspraktijk en -context van de buitengewone school op leerlingen van leerzorgniveau III verdient hierbij bijzondere aandacht. De invloed van het decreet op de taakbelasting van personeelsleden van scholen dient wetenschappelijk getoetst te worden, startend met een nulmeting.

Met het oog op beleidsevaluatie en -advies komt er ook een bijzondere opvolgingscommissie leerzorg, met een decretale opdracht, die de minister van onderwijs jaarlijks zal adviseren over de uitvoering en de voortgang van de inwerkingtreding, de ervaren kansen en knelpunten in de onderwijspraktijk en de noodzakelijke bijstellingen.

Met de commissie wil de wetgever aan de vertegenwoordigers van de onderwijspartners een forum bieden om de uitvoering van het decreet nauwgezet op te volgen en noodzakelijk bijstellingen voor te stellen. De commissie is samengesteld met vertegenwoordigers van de inrichtende machten, onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, representatieve vertegenwoordigers van het personeel, de centrumnetten, representatieve vertegenwoordigers van de erkende ouderverenigingen en het departement onderwijs. De commissie komt minimaal twee keer per jaar samen gedurende de implementatieperiode. Dit beantwoordt aan de vraag naar opvolging, evaluatie, overleg en bijsturing.

Welke knelpunten zijn nog niet opgelost?

Omkadering

Voor de verdeling van de middelen worden twee verschillende eenheden gebruikt.

Voor cluster 2, leerzorgniveau II, worden de bijkomende middelen uitgedrukt in punten (cfr. punten voor de zorgenvolp en taak- en functiedifferentiatie).

Voor cluster 2 op leerzorgniveau III en voor cluster 3 en 4 op de leerzorgniveaus II, III en IV worden de middelen uitgedrukt in leerzorgeenheden.

Leorzorgeenheden kunnen omgezet worden in punten, uren paramedisch, medisch, sociaal, psychologisch en orthopedagogisch personeel en lestijden of lesuren onderwijzend personeel. De leerzorgeenheden worden aangewend in een buitengewone school, volgens de rechtspositieregeling die daar geldt.

De gewone school kan bij het objectief aantoonbaar ontbreken van de mogelijkheid tot samenwerking met een geschikte buitengewone school de leerzorgeenheden zelf aanwenden. In het decreet creëren we hiervoor de basis. De Vlaamse Regering bepaalt wie de leerzorgeenheden kan invullen: onderwijzend, paramedisch, medisch, sociaal, psychologisch, orthopedagogisch, beleids- en ondersteunend personeel. Bij besluit wordt eveneens bepaald hoeveel elke discipline weegt op het pakket leerzorgeenheden.

Middelen op leerzorgniveau II

Het globale budget voor cluster 2 omvat de begeleidingseenheden vanuit het GON-type 8 en een bijkomend budget van 2 miljoen euro.

Het bijkomende budget wordt verdeeld tussen de onderwijsniveaus op basis van de leerlingenaantallen gewoon basisonderwijs en gewoon secundair onderwijs en wordt als enveloppe toegekend aan de scholengemeenschappen

Voor leerlingen van cluster 3 krijgt de buitengewone school individugebonden middelen, uitgedrukt in leerzorgeenheden, die ze aanwendt voor de ondersteuning van de leerling en het schoolteam van de gewone school.

Het globaal budget voor cluster 3 omvat het huidig GON-budget van 12 miljoen euro, aangevuld met een budget van 5 miljoen euro.

Het decreet voorziet de mogelijkheid om voor leerzorgniveau II, cluster 3 extra leerzorgeenheden voor pedagogische coördinatie en administratie bij besluit te bepalen.

Het budget voor leerlingen van cluster 4_omvat de reguliere GON-middelen voor GON-ASS, aangevuld met een bijzondere enveloppe voor GON van 2,6 miljoen euro.

De verdeling tussen de scholengemeenschappen is gebaseerd op het aantal leerlingen met een GON-attest voor autisme binnen de scholengemeenschap.

Middelen op leerzorgniveau III en IV

Deze worden bepaald per leerzorgveld. Ze wordt uitgedrukt in leezorgeenheden. De mogelijkheid wordt voorzien om binnen een leerzorgveld te werken met een sokkel en een aanvulling, indien dit voor (een) bepaalde doelgroep(en) of traject(en) noodzakelijk is. Het decreet bepaalt dat de omkadering voor leerlingen van leerzorgniveau III en IV van dezelfde cluster verschillend is. Bij het bepalen van de leezorgeenheden per leerzorgveld houden we rekening met de systematiek Coens-Steyaert en revalidatie en brengen deze beide beter in beeld.

Wij hebben nog geen enkel zicht op wat de betekenis of het gewicht van punten, van leereenheden en een mogelijke sokkel met aanvulling zal zijn. Bovendien betreft het hier drie verschillende systemen.

Wij blijven ons verzetten tegen het toekennen van een puntenenveloppe aan de scholengemeenschappen voor cluster 2 vanuit de bezorgdheid dat de middelen de betreffende doelgroopleerlingen onvoldoende zullen bereiken. Deze zorg wordt nog versterkt door het feit dat er een enveloppe zal toegekend worden op basis van het (globale) leerlingenaantal van de scholengemeenschap. Wellicht zullen de middelen vanuit de scholengemeenschap dan ook verdeeld worden op basis van het leerlingenaantal per school en niet op basis van onderwijsbehoeften van leerlingen, die sterk kunnen verschillen van school tot school. Het systeem van leereenheden is wel individugebonden, maar wanneer die geïsoleerd worden toegekend, bijvoorbeeld 4 uren paramedische hulp, dan zal dit ontoereikend zijn wanneer de leerling permanent verzorging nodig heeft. De contextuele meerwaarde van het buitengewoon onderwijs gaat hierbij immers verloren